ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА
ЗА ПРЕДМЕТ СРПСКИ КАО СТРАНИ ЈЕЗИК

Предмет Српски као страни језик намењен је ученицима страним држављанима који трајно или привремено бораве на територији Републике Србије. Међу тим ученицима постоје изразите разлике у степену познавања језика окружења или неког другог језика осим свог матерњег, који је често фонетски, фонолошки, морфолошки, синтаксички, семантички и стилски веома различит од било ког другог страног језика. Стога је програм наставе и учења Српског као страног језика конципиран по годинама учења језика, а не по разредима, што омогућава прилагођавање програма реалним потребама и предзнањима ученика, као и темпу и обиму напредовања у учењу.

ОПШТЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ПРОГРАМА

Програм наставе и учења за Српски као страни језик за период од прве до дванаесте године учења заснован је на општим циљевима и исходима образовања и васпитања и потребама ученика којима је српски страни језик. Усмерен је на процес и исходе учења, док су садржаји су у функцији остваривања исхода. Исходи су дефинисани тако да показују резултате учења, односно шта ће ученик бити у стању да функционално примени у реалном животном контексту захваљујући знањима, ставовима и вештинама које је градио и развијао током процеса учења. Овако конципиран програм подразумева да оствареност исхода води ка развијању компетенција, и то како општих и специфичних предметних, тако и кључних и представља педагошко полазиште наставницима за планирање, остваривање и праћење и вредновање наставе и учења.

Приликом планирања наставе и учења потребно је руководити се следећим: 1) индивидуалним разликама међу ученицима у погледу године учења језика, начина учења, темпа учења и брзине напредовања; 2) интегрисаним приступом у коме постоји хоризонтална и вертикална повезаност унутар истог предмета и различитих наставних предмета; 3) партиципативним и кооперативним активностима које омогућавају сарадњу; 4) активним и искуственим методама наставе и учења; 5) уважавањем свакодневног искуства и знања које је ученик изградио ван школе, повезивањем активности и садржаја учења са животним искуствима ученика и подстицањем примене наученог и свакодневном животу; 6) неговањем радозналости, одржавањем и подстицањем интересовања за продубљено учење; 8) редовним и осмишљеним прикупљањем релевантних података о напредовању ученика, остваривању исхода учења и постигнутом степену развоја компетенција ученика. Посебну пажњу током непосредне припреме за наставу треба посветити планирању и избору метода и техника, као и облика рада. Њихов избор је у вези са исходима учења и компетенцијама које се желе развити, а одговара природи и

образовним захтевима предмета, конкретним садржајима и карактеристикама ученика. У том смислу на наставнику је да осмишљава разноврсне активности, како своје, тако и активности ученика. Треба имати у виду да се неке планиране активности у пракси могу показати као неодговарајуће зато што, на пример, не одговарају претходном искуству ученика, испод су или изнад њихових могућности, не обезбеђују остваривање исхода учења, не доприносе развоју компетенција, итд. Кључно питање у избору метода, техника, облика рада, активности ученика и наставника јесте да ли је нешто релевантно за дату циљну групу, чему то служи, које когнитивне процесе код ученика подстиче, којим исходима и компетенцијама води.

Праћење и вредновање је део професионалне улоге наставника. Од њега се очекује да континуирано прати и вреднује: процес наставе и учења, исходе учења и себе и свој рад. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Ученике треба континуирано, на различите начине, охрабривати да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој унапредили рад и даљи развој.

СТРУКТУРА ПРОГРАМА

По својој структури Програм наставе и учења за предмет Српски као страни језик је исти као и код свих предметних програма у систему образовања и васпитања у Републици Србији, односно садржи следеће структурне елементе: општи циљ учења предмета, табеларни приказ исхода, области/теме и садржаја програма, кључни појмови садржаја и дидактичко-методичко упутство.

Општи циљ учења предмета и дидактичко-методичко упутство су дати као заједнички део програма за читав период учења, док су исходи, области/теме и садржаји дати за сваку годину учења посебно.

Назив предмета **СРПСКИ КАО СТРАНИ ЈЕЗИК**

Циљ учења предмета Циљ наставе и учења Српског као страног језика јесте продуктивно овладавање српским језиком и оспособљавање ученика за комуникацију у свакодневним ситуацијама, као и за употребу српског језика у образовне сврхе; овладавање српским језиком у оквиру предвиђених граматичких структура и лексике, као и вештинама писаног и усменог изражавања; коришћење српског језика у комуникацији у различитим областима приватног и друштвеног живота; упознавање елемента српске културе; развијање интересовања за даље учење српског језика у страном животном окружењу.

Година учења **Прва**
Годишњи фонд часова 74

ИСХОДИ Након завршене прве године учења, ученик ће бити у стању да:	**ТЕМЕ**	**САДРЖАЈИ**
– именује предмете и бића из блиског окружења и искаже уобичајене радње и активности (у садашњем времену); – постави једноставно питање и одговори на њега; – разуме основне информације из кратког текста који слуша, са познатом лексиком и граматиком; – разуме полако и јасно изговорена једноставна питања која се односе на личну идентификацију и идентификацију предмета и особа из непосредног окружења; – напише ћирилицом	**Лично представљање:** основне информације о себи – име и презиме **Породица:** чланови уже породице **Живот у кући:** кућа/стан, основне просторије, основни намештај, рођендан **Храна и пиће** основне намирнице **Одећа и обућа** основни одевни предмети и обућа **Образовање** учионица, основни школски прибор **Природа** доба дана, биљке и животиње (типични примери из окружења) **Спорт и игре** игра, играчке	Око 150 пунозначних и помоћних речи; Презент глагола у 1, 2. и 3. лицу једнине (потврдни и одрични облик); Проста реченица са именским предикатом; Личне заменице 1, 2. и 3. лица једнине у функцији субјекта; Личне заменице 1, 2. и 3. лица множине у функцији субјекта – на нивоу разумевања; Проста реченица са глаголским предикатом; Именице у локативу једнине са предлозима *у* и *на* уз глагол *јесам* – на нивоу разумевања; Именице у акузативу без предлога – на нивоу разумевања; Именице у генитиву у моделу *Ја сам из....*

основне личне податке и појединачне речи којима именује појмове из блиског окружења; – чита наглас и разуме изоловане речи и кратке реченице написане ћирилицом, са познатом лексиком и граматиком;	**Насеља, саобраћај и јавни објекти** село, град **Комуникативни модели** поздрављање, представљање	Нетематизована лексика: дани у недељи, бројеви до 20, основне боје, помоћни глагол, личне заменице, показне заменице *то* и *ово*, предлози *у*, *на* и *из*, везник *и*, прилози *где, како, сада, ту*, упитне речи *ко* и *шта*, речце *ли, да, не*

Кључни појмови садржаја: српски као страни језик, слушање, разумевање, писање, говор

Година учења **Друга**
Годишњи фонд часова 74

ИСХОДИ Након завршене друге године учења, ученик ће бити у стању да:	**ТЕМЕ**	**САДРЖАЈИ**
– искаже радњу која се дешава у тренутку говорења; – разуме радњу исказану у прошлости; – састави реченице са правим објектом; – искаже основне просторне односе; – разуме полако и јасно изговорена једноставна питања и информације везане за свакодневне активности и време њиховог дешавања; – представи себе и чланове своје породице и тражи исте информације од саговорника; – чита кратке повезане реченице са познатом	**Лично представљање:** основне информације о себи – адреса, телефонски број **Породица и људи у окружењу:** чланови породице **Живот у кући:** делови куће/стана; просторије; двориште; Нова година **Храна и пиће:** основни оброци и основно посуђе **Одећа и обућа:** одевни предмети и обућа **Здравље:** основни делови тела **Образовање:** просторије у школи (учионица), школски намештај, школски прибор **Природа:**	Око 150 нових пунозначних и помоћних речи; Проста реченица са придевом у именском делу предиката; Именица у акузативу без предлога; Именица у локативу са предлозима *у* и *на*; Презент глагола за сва три лица и оба броја; Личне заменице 1, 2. и 3. лица множине у функцији субјекта; Присвојне заменице за 1. и 2. лице једнине сва три рода у функцији атрибута и именског дела предиката; Именице *pluralia tantum* (најфреквентнији примери) – на нивоу разумевања; Перфекат глагола којима

лексиком и граматиком; – пише штампаним словима ћирилице и латинице;	месеци у години; домаће животиње **Спорт и игре:** дечије игре **Насеља, саобраћај и јавни објекти:** основна превозна средства; продавница, пијаца **Комуникативни модели:** честитање и захваљивање	се исказују уобичајене радње – на нивоу разумевања; Нетематизована лексика: називи месеци, бројеви до 100, прилози *данас* и *јуче*, везници *или* и *а*, упитне речи *колико* и *када*

Кључни појмови садржаја: српски као страни језик, слушање, разумевање, писање, говор

Година учења **Трећа**
Годишњи фонд часова 74

ИСХОДИ Након завршене треће године учења, ученик ће бити у стању да:	**ТЕМЕ**	**САДРЖАЈИ**
– искаже радњу у садашњости и прошлости и тачно време дешавања; – учествује у кратком дијалогу с вршњацима и одраслима у складу с тематским областима и препорученом лексиком; – разуме полако и јасно изговорена једноставна питања и информације о садашњим, прошлим и будућим догађајима; – чита наглас с разумевањем познате линеарне и нелинеарне текстове; – пише кратке форме штампаним и писаним словима ћирилице и латинице поштујући ортографску норму.	**Лично представљање:** основне информације о себи – место рођења **Породица и људи у окружењу:** основне информације о члановима уже породице **Живот у кући:** делови намештаја према просторијама у кући/стану; уобичајене дневне активности (устајање, доручак, одлазак у школу, на посао, слободне активности...) **Храна и пиће:** оброци, воће, поврће, посуђе **Одећа и обућа:** одевање према годишњим добима **Здравље:** делови тела, одржавање личне хигијене; прибор за личну хигијену **Образовање:** школски предмети, оцењивање; час и одмор; распоред часова	Око 150 нових пунозначних и помоћних речи; Перфекат фреквентних глагола (сва три лица и оба броја); Футур I фреквентних глагола – на нивоу разумевања; Модални глаголи; Присвојне заменице за треће лице једнине сва три рода; Именице у акузативу са предлозима *у* и *на* са глаголом *ићи*; Именице у генитиву са значењем просторног и временског односа; Именице у инструменталу са значењем друштва и средства – на нивоу разумевања. Конгруенција именских и придевских речи у наведеним падежним

	Природа: годишња доба – атмосферске појаве; кућни љубимци **Спорт и игре:** друштвене и компјутерске игре **Насеља, саобраћај и јавни објекти:** превозна средства, болница, апотека **Комуникативни модели:** упознавање; жеља; нуђење; прихватање/неприхватање понуђеног	облицима у фреквентним конструкцијама. Конгруенција у реченици са именицама *pluralia tantum* (најфреквентнији примери). Нетематизована лексика: бројеви до 1000, редни бројеви, сабирање и одузимање, изведене боје, присвојне заменице, предлози *од, до, испод, изнад, пре, после, са,* везници *зато што* и *али*, прилози *горе, доле, лево, десно*, *сутра*, *ујутру*, *увече;* упитне речи *зашто*

Кључни појмови садржаја: српски као страни језик, слушање, разумевање, писање, говор

Година учења **Четврта**
Годишњи фонд часова 74

ИСХОДИ Након завршене четврте године учења, ученик ће бити у стању да:	**ТЕМЕ**	**САДРЖАЈИ**
– предметима и бићима из блиског окружења приписује типичне особине; – искаже радњу у садашњости, прошлости и будућности; – искаже молбу и захтев; – учествује у дијалогу на задату тему усклађену с тематским областима; – разуме молбу и захтев који се односе на свакодневне активности; – чита у себи с разумевањем кратке линеарне и нелинеарне текстове с	**Лично представљање:** основне информације о себи – месец рођења, узраст, место и улица становања **Породица и људи у окружењу:** чланови шире породице и основне информације о њима **Живот у кући:** простор у коме се учи и одмара; радни дани и викенд; подела послова и обавеза у породици **Храна и пиће:** избор хране и пића, воће и поврће, посластице **Одећа и обућа:**	Око 150 нових пунозначних и помоћних речи; Футур I глагола (сва три лица и оба броја); Императив (2. лице једнине и множине најфреквентнијих глагола); Сложени предикат са модалним глаголима *морати*, *моћи*, *желети*; Именице у инструменталу са значењем друштва и средства; Именица у дативу у функцији неправог објекта уз глаголе давања и говорења – на нивоу

познатом лексиком и граматиком; – пише кратак текст (ћирилицом или латиницом) у складу с предвиђеном ортографском нормом.	одевни предмети за одређене прилике (свечана и спортска одећа) **Здравље:** лекарски преглед и интервенције; најчешће болести **Образовање:** учење и школске обавезе; излет, екскурзија **Природа:** домаће и дивље животиње; основни географски појмови, стране света **Спорт и игре:** спортови и основна спортска опрема **Насеља, саобраћај и јавни објекти:** делови града; на путу до школе, учесници у саобраћају; пекара, посластичарница **Нетематизована лексика:** прилози *близу, далеко*, *синоћ, јутрос, вечерас*, упитне речи *како* и *какав*, речца *можда* **Комуникативни модели:** давање и тражење информација; захтев; допадање/недопадање; тражење допуштења.	разумевања; Енклитички облик личне заменице у дативу за 1. и 2. лице једнине уз глаголе давања, говорења и допадања; Присвојне заменице за сва три лица једнине и множине; Фреквентни описни придеви за исказивање физичких и карактерних особина и фреквентни прилози за начин; Фреквентне именице са значењем вршиоца радње. Конгруенција именских и придевских речи у наведеним падежним облицима у фреквентним конструкцијама.

Кључни појмови садржаја: српски као страни језик, слушање, разумевање, писање, говор

Година учења **Пета**
Годишњи фонд часова 74

ИСХОДИ Након завршене пете године учења, ученик ће бити у стању да:	**ТЕМЕ**	**САДРЖАЈИ**
– исприча у 4 до 6 реченица доживљене ситуације и своје планове – учествује у кратком дијалогу о познатим темама	**Лично представљање:** основне информације о себи – датум рођења; омиљене личне активности **Породица и људи у окружењу:** занимања чланова породице и људи у	Око 150 нових пунозначних и помоћних речи; Сложени глаголски предикат с модалним глаголима: *требати*,

– разуме садржај кратког континуираног говореног текста (5 до 6 једноставних реченица) саопштеног стандардним језиком, изговореног разговетно; – чита с разумевањем краћи познат текст писан ћирилицом или латиницом; – издваја експлицитне информације и изводи једноставне закључке на основу прочитаног текста; – напише краћи текст (5-6 реченица) на познату тему, ћирилицом или латиницом, уз очекиване грешке које не утичу на разумевање.	окружењу **Живот у кући:** опис просторија у кући/стану; свакодневне активности у кући; празници **Храна и пиће:** врсте воћа и поврћа; активности у припремању хране **Одећа и обућа:** набавка одеће и обуће **Здравље:** болести и лечење; здравствено стање **Образовање:** нови школски предмети; зимски и летњи распуст; школски намештај; школски прибор **Природа:** временске прилике; називи континената и земаља у окружењу **Спорт и игре:** спортови и спортисти **Куповина:** цене; плаћање **Насеља, саобраћај и јавни објекти:** сеоско домаћинство (башта, врт, воћњак); градске улице и тргови; циљ путовања; аутобуска и железничка станица	*смети*; Именичке, бројне и прилошке синтагме са значењем количине; Именица у дативу у функцији неправог објекта уз глаголе давања и говорења; Енклитички облик акузатива личних заменица у моделу *Боли ме...Боли га...* Вокатив на примерима особа из непосредног окружења; Компаратив и суперлатив фреквентних придева и прилога; Узрочна реченица с везницима *јер* и *зато што*; Временске реченице; Глаголски вид познатих глагола у временским реченицама. Нетематизована лексика: прилози *мало, много, пуно, неколико*, *још*, везници *док, кад, пре него што, након што, чим*, *него*, упитна реч *који*

Кључни појмови садржаја: српски као страни језик, слушање, разумевање, писање, говор

Година учења **Шеста**
Годишњи фонд часова 74

ИСХОДИ Након завршене шесте године учења, ученик ће бити у стању да:	**ТЕМЕ**	**САДРЖАЈИ**
– постави питања, изда налоге и саопшти информације у вези са свакодневним активностима, људским особинама и поступцима; – исприча у неколико реченица догађај у којем је учествовао – преприча кратак једноставан наративни текст; – учествује у кратком дијалогу о темама из свакодневног живота, поштујући основна начела вођења разговора; – разуме садржај кратког континуираног говореног текста (до 10 једноставних реченица) саопштеног стандардним језиком, изговореног разговетно; – чита краће текстове са познатом граматиком и углавном познатом лексиком; – пише кратак, једноставан наративни и експозиторни текст (до 10 реченица) уз очекиване грешке које не утичу на разумевање; – пише кратку поруку, честитку, позивницу, обавештење, поштујући језичку и ортографску норму.	**Лично представљање:** основне информације о себи – омиљене личне активности **Породица и људи у окружењу:** опис чланова породице и људи у окружењу (физичке и психичке карактеристике) **Живот у кући:** покућство (постељина, посуђе, кућни апарати); уобичајене дневне активности током радне недеље и викенда; празници и прославе у породици **Храна и пиће:** омиљена храна и пиће; зачини; врсте меса **Одећа и обућа:** опис одеће и обуће; одржавање одеће и обуће **Здравље:** активности за очување здравља **Образовање:** омиљени школски предмети; дан школе; активности на часу и на одмору; основни појмови из биологије **Природа:** чување природе; географски појмови и називи држава **Спорт и игре:** спортски реквизити и основна спортска терминологија	Око 150 пунозначних и помоћних речи; Конгруенција атрибута и именице у усвојеним падежним конструкцијама; Именице женског рода на сугласник – на нивоу разумевања; Присвојни придеви; Посесивни генитив – на нивоу разумевања; Неправи објекат у локативу са предлогом *о* и акузативу са предлогом *за*; Изрична реченица уз глаголе говорења и мишљења; Намерна реченица са везником *да*. Нетематизована лексика: прилози *рано*, *касно*, *увек*, *никад*, *често*, *ретко*, *дуго*, *зими*, *лети*; предлог *о*, *за*, везник *да,* упитна реч *чији*

	Куповина: цене; место куповине; плаћање **Насеља, саобраћај и јавни објекти:** оријентација у простору, начин кретања; делови града; циљ путовања;	

Кључни појмови садржаја: српски као страни језик, слушање, разумевање, писање, говор

Година учења **Седма**
Годишњи фонд часова 74

ИСХОДИ Након завршене седме године учења, ученик ће бити у стању да:	**ТЕМЕ**	**САДРЖАЈИ**
– исприча догађај, дâ налоге или саопшти своје намере, жеље и потребе; – пренесе информацију добијену од друге особе; – прати главну идеју у свакодневној комуникацији и повезује узрок и последицу; – разуме уобичајене информације у вези са свакодневним животним потребама и активностима; – разуме суштину кратког континуираног говореног текста са познатом лексичком и граматичком структуром изговореног разговетно; – на основу прочитаног текста са познатом лексичком и граматичком структуром изводи једноставне закључке; – пише кратке и једноставне текстове у вези са предвиђеним темама и садржајима, уз	**Лично представљање:** основне информације о себи – национална или етничка припадност **Породица и људи**: односи међу члановима породице и пријатељима **Живот у кући**: опис простора у којем се проводи највише времена – његово одржавање и уређење **Храна и пиће:** храна биљног и животињског порекла **Одећа и обућа**: материјали од којих се прави одећа и обућа; облачење младих **Здравље**: здрав начин живота **Образовање**: специјализоване учионице; писмени задаци, контролни задаци; основни појмови из математике и физике **Природа**:	Око 150 нових пунозначних и помоћних речи; Именице у генитиву с предлозима *са*, *из*, *око*, *између*, *поред*, *код*; Конгруенција атрибута и именице у роду, броју и падежу; Најфреквентније збирне именице изведене суфиксом *-је*; Етници (за потребе представљања себе и људи из своје околине); Градивни придеви; Односне реченице - уопштено; Потенцијал у моделима типа *Ја бих један сок... Ми бисмо дошли у 5.* Директни и индиректни говор (изричне и зависноупитне реченице, на нивоу свакодневне комуникације).

очекиване грешке које не утичу на разумевање. – попуни краћи формулар.	разноврсност биљног и животињског света; описивање временских прилика **Спорт:** тимски и индивидуални спортови, познати спортисти **Куповина**: куповина у тржним центрима **Насеља, саобраћај, јавни и услужни објекти:** значајни грађевински објекти – културноисторијски споменици; позориште, биоскоп **Култура, уметност, медији:** филм и телевизија; основни музички инструменти, концерт	**Нетематизована лексика:** везник *који*

Кључни појмови садржаја: српски као страни језик, слушање, разумевање, писање, говор

Година учења **Осма**
Годишњи фонд часова 74

ИСХОДИ Након завршене осме године учења, ученик ће бити у стању да:	**ТЕМЕ**	**САДРЖАЈИ**
– у неколико континуираних реченица опише себе, своја психолошка стања и расположења, као и људи око себе; исприча неки догађај; – адекватно користи комуникативне моделе за најчешће говорне чинове; – једноставним исказима износи своје мишљење и брани своје ставове; – разуме основни смисао и главне информације из	**Лично представљање**: основне информације о себи – кратка биографија **Породица и људи**: људске врлине и мане **Живот у кући**: одржавање стамбеног простора (кречење, поправке); планирање и организација послова и обавеза у кући; породична окупљања **Храна и пиће:** припремање хране; здраве навике у исхрани	Око 150 нових пуноznачних и помоћних речи; Футур II и потенцијал у кондиционалним реченицама са везницима *ако* и *кад*; Футур II у временској реченици са везником *док* и *кад*. Обезличене реченице за исказивање свакодневних потреба. Рефлексивни пасив – на нивоу разумевања. Нетематизована лексика:

разговора двоје или више (са)говорника о блиским и познатим темама, уживо или у медијима; – нормалним темпом чита и разуме лексички и граматички познат текст писан ћирилицом или латиницом, а појединачне непознате речи одређује на основу контекста; – разуме једноставна упутства која се тичу оријентације у простору, употребе апарата, правила игре... - пише кратак текст о себи, другим личностима и важним догађајима из окружења, у складу са ортографском нормом на задате теме и организује их у смисаоне целине.	**Одећа и обућа**: естетска компонента изгледа, накит и модни детаљи **Здравље**: адолесценција, опасности од болести зависности **Образовање**: могућности даљег школовања, врсте средњих школа, занимања; основни појмови из хемије **Природа**: екологија, заштита природе **Спорт:** актуелне и традиционалне спортске манифестације; понашање на спортским манифестацијама **Куповина**: куповина у специјализованим продавницама (продавница спортске опреме, књижара...) **Насеља саобраћај, јавни и услужни објекти:** културноисторијски споменици; коришћење јавног превоза, понашање у саобраћају; музеј, галерија **Култура, уметност, медији:** позоришна представа; интернет и друштвене мреже	везник *ако*

Кључни појмови садржаја: српски као страни језик, слушање, разумевање, писање, говор

Година учења **Девета**
Годишњи фонд часова 74

ИСХОДИ Након завршене девете године учења, ученик ће бити у стању да:	**ТЕМЕ**	**САДРЖАЈИ**
– учествује у свакодневној комуникацији користећи једноставније реченице; – исказује и образлаже уопштено своје намере и планове; – издаје налоге уобичајене у свакодневној комуникацији; – преноси својим речима информације добијене од других особа; – разуме суштину јасно изговореног текста о стварима, особама и активностима из свакодневног живота; – чита и већим делом разуме краће стручне текстове из области свог интересовања; – пише кратке континуиране текстове на задату тему из ученикових интересовања или блиског окружења, у складу са ортографском нормом.	**Лично представљање:** основне информације о себи – узраст, место становања, досадашње образовање, основна документа **Породица и људи у окружењу:** подаци о члановим породице и пријатељима **Живот у кући:** опис животног простора (кућа/стан) **Храна и пиће:** навике у исхрани у контексту културолошких разлика **Одећа и обућа:** одећа и обућа за различите прилике; материјали од којих се прави одећа и обућа **Здравље:** болести и лечење **Образовање:** нови наставни предмети, учење и оцењивање, професори **Природа:** жива и нежива природа у окружењу; сналажење у простору **Спорт и игре:** тимски и индивидуални спортови, познати спортисти **Куповина:** куповина и начини плаћања **Насеља, саобраћај и јавни објекти:** градски и међуградски превоз	Око 150 нових пунозначних и помоћних речи укључујући и основне појмове из школских предмета; Презент, перфекат, футур I, императив, потенцијал и футур II – систематизација глаголских облика; Глаголски вид – разликовање свршених и несвршених глагола (неопходних у свакодневној комуникацији) - разликовање именоване од обављене радње, творба перфективних глагола (најфреквентнији префикси); Конгруенција атрибута са именицама женског рода на сугласник; Датив у функцији логичког субјекта (именице и заменице); Кондиционалне реченице са везником *да*; Рефлексивни и партиципски пасив.

	Култура, уметност, медији: значајни догађаји и личности из културне прошлости; врсте медија и медијски садржаји; интернет и друштвене мреже	

Кључни појмови садржаја: српски као страни језик, слушање, разумевање, писање, говор

Година учења **Десета**
Годишњи фонд часова 74

ИСХОДИ Након завршене десете године учења, ученик ће бити у стању да:	**ТЕМЕ**	**САДРЖАЈИ**
– иницира и одржава разговор са вршњацима и особама из окружења на блиске и познате теме; – усмено преприча садржај онога што је видео, чуо или прочитао из различитих домена општег информисања; – разуме основни садржај информативних и документарних емисија; – разуме суштину краћих стручних текстова; – укратко опише своја и туђа осећања, расположења и психофизичка стања; – попуњава различите типове формулара.	**Лично представљање:** основне информације о себи – физички изглед; лична интресовања **Породица и људи у окружењу:** обавезе и навике чланова породице **Живот у кући:** послови и обавезе у кући; млади и слободно време **Храна и пиће:** припремање хране **Одећа и обућа:** омиљена гардероба и обућа **Здравље:** здравствено стање, лична искуства **Образовање:** основна стручна терминологија наставних предмета примарних за струку ученика **Природа:** карактеристике и занимљивости појединих регија **Спорт и игре:** спортске манифестације и понашање на спортским манифестацијама	Око 150 нових пунозначних и помоћних речи, укључујући и основне појмове из школских предмета; Глаголски вид – разликовање једнократне од понављане радње (код глагола неопходних у свакодневној комуникацији) - творба имперфективних глагола; Збирни бројеви и бројне именице; Конгруенција са збирним бројевима и бројним именицама у реченици – на нивоу разумевања; Концесивне реченице са везницима *иако* и *мада*; Односне реченице са везницима *који* и *чији* у зависним падежима; Исказивање узрока предлошко-падежним конструкцијама и зависном узрочном реченицом.

	Куповина: свакодневна и повремена куповина, штедња **Насеља, саобраћај и јавни објекти:** врсте и начини путовања; места за забаву **XI. Култура, уметност, медији:** уметничка дела и споменици културе; праћење медија; интернет и друштвене мреже – предности и мане	

Кључни појмови садржаја: српски као страни језик, слушање, разумевање, писање, говор

Година учења **Једанаеста**
Годишњи фонд часова 74

ИСХОДИ Након завршене једанаесте године учења, ученик ће бити у стању да:	**ТЕМЕ**	**САДРЖАЈИ**
– у разговору исказује и образлаже своје поступке и мишљење и критички анализира поступке и мишљења других; – разуме основни садржај стручних емисија из домена личног интересовања; – чита и разуме суштину информативних текстова; – пише извештаје на теме из различитих школских предмета користећи информације добијене из више извора; – прави белешке на основу слушаног текста.	**Лично представљање:** основне информације о себи – карактерне и емотивне особине **Породица и људи у окружењу:** порекло, преци **Живот у кући:** живот у кући и живот у стану – предности и недостаци **Храна и пиће:** исхрана и здравље; дијета **Одећа и обућа:** куповина и одржавање одеће и обуће **Здравље:** чување здравља, опасности од болести зависности **Образовање:** основна стручна терминологија наставних предмета примарних за струку ученика	Око 105 нових пунозначних и помоћних речи укључујући и основне појмове из школских предмета; Систематизација неличних именичких заменица (значење и промена); Исказивање временског односа предлошко-падежним конструкцијама и зависним реченицама с везницима *кад*, *док*, *чим*, *пре него што, након што*; Глаголски прилог садашњи у примерима уобичајеним у свакодневној комуникацији; Глаголски прилог прошли – на нивоу разумевања.

	Природа: проблеми загађивања природе **Куповина:** куповина путем интернета **Насеља, саобраћај и јавни објекти:** јавни објекти у окружењу и запослени у њима **Култура, уметност, медији:** значајне културно-уметничке манифестације у окружењу; медији у функцији образовања; коришћење интернета	

Кључни појмови садржаја: српски као страни језик, слушање, разумевање, писање, говор

Година учења **Дванаеста**
Годишњи фонд часова 74

ИСХОДИ Након завршене једанаесте године учења, ученик ће бити у стању да:	**ТЕМЕ**	**САДРЖАЈИ**
– говори уз унапред припремљену презентацију на задату тему; – интерпретира основни садржај предавања из струке; – разуме основни смисао и главне информације у аутентичном разговору два или више (са)говорника, уколико се говори разговетно и умереним темпом; – прикупља информације из линеарних и нелинеарних текстова; – чита с разумевањем, уз помоћ речника, стручне, информативне и текстове писане административним стилом; – пише основне	**Лично представљање:** основне информације о себи – писање CV-ја **Породица и људи у окружењу:** решавање конфликата у породици и међу пријатељима **Живот у кући:** пожељан простор за живот **Храна и пиће:** традиција у исхрани, национална јела **Одећа и обућа:** одевање младих, мода **Здравље:** конвенционално и алтернативно лечење **Образовање:** основна стручна терминологија наставних предмета примарних за	Око 150 нових пунозначних и помоћних речи укључујући и основне појмове из школских предмета; Употреба наглашених и ненаглашених облика личних заменица - систематизација; Типичан распоред енклитика у простој реченици - систематизација; Аорист у примерима уобичајеним у свакодневној комуникацији; Конгруенција са личном заменицом Ви у учтивом обраћању женској особи; Деклинација синтагме са именом и презименом мушке и женске особе.

информације о себи у форми биографије и краће текстове административног стила (молба, жалба, захтев...).	струку ученика; могућности даљег школовања **Природа:** очување и неговање природе у окружењу **Спорт и игре:** професионално и рекреативно бављење спортом **Куповина:** однос према куповини **Насеља, саобраћај и јавни објекти:** администрација и лична документа **Култура, уметност, медији:** међукултуралност и њен значај; злоупотреба интернета	

Кључни појмови садржаја: српски као страни језик, слушање, разумевање, писање, говор

МЕТОДИЧКО-ДИДАКТИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења треба спроводити у складу са контекстом у коме се примењује програм за српски као страни језик, при чему наставник узима у обзир: карактеристике одељења односно групе ученика који уче српски језик, као што су узраст, ниво владања српским језиком и потребе због којих уче српски језик; дидактичке материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже.

Глобални план и оперативни планови усклађују се са предвиђеним фондом часова на годишњем и месечном нивоу на датом нивоу знања (тј. у датој години учења). Поред часова обраде, потребно је предвидети довољан број часова увежбавања и утврђивања знања, као и часове проверавања.

Припрема за час (за реализацију појединачне наставне јединице) подразумева и прилагођавање свих елемената часа ученицима (припрема за час представља припрему конкретног наставника за рад са конкретном групом ученика у конкретним условима). Полазећи од исхода (у четири вештине владања језиком) и садржаја и тематских јединица (граматика, лексика, комункативне ситуације), наставник припрема дидактичка средства; предвиђа облике рада (фронтални и индивидуални рад, рад у групи, малој групи, пару), као и динамику у примени наставних метода; осмишљава активности и временски их одређује, при чему се за сваку

активност зна циљ. Поред вербалних метода, треба планирати и разноврсност метода самосталних ученичких радова у којима се реализују мануелне активности (нпр. израда паноа, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), као и сарадничко (вршњачко) учење.

Наставник економично распоређује расположиво време, водећи рачуна о томе да теоријску страну обраде градива сведе на меру која обезбеђује његову практичну примену. Већи део времена треба одвојити за увежбавање предвиђених садржаја путем разноврсних граматичких, лексичких и комуникативних вежби, а потребно је, периодично, организовати и посебне часове обнављања и систематизације градива. Граматичке и лексичке вештине треба да се граде пажљиво, доследно и систематски, холистичким приступом, а ученици да се баве конкретним темама, ситуацијама и искуствима.

Приликом планирања рада на појединим часовима, наставник води рачуна о начелу индивидуализације и диференцијације. На свим нивоима наставу треба диференцирати, учинити је примереном различитим групама ученика. Треба омогућити распон садржаја од обавезног за све ученике, до оног који задовољава потребе и могућности ученика већих способности и интересовања. Такође, напредак и процену постигнућа ученика треба пратити континуирано и с обзиром на напредак ученика, прилагођавати, мењати методе.

Настава страног језика је специфична у односу на већину других школских предмета јер **способност употребе језика првенствено представља створену навику, стечену вештину, док је знање (у смислу свесног познавања правила функционисања језичких елемената) у другом плану**. Такве карактеристике овог предмета упућују на то да се трајност вештине употребе језика у највећој мери постиже вежбањем. Највећи део расположивог времена треба искористити за различите типове вежбања, док се за објашњење одваја онолико времена колико је неопходно да се нека појава уочи и разуме. Због тога је препорука да се циљ развијања компетенције за учење српског као страног језика темељи на задацима кроз интеракцију, да ученици комуницирају („делују”) на основу садржаја у контексту „аутентичних” ситуација или задатака где комуникативни успех има већу важност од формалне тачности. Такође, ради успешног планирања и организовања поучавања и учења потребно је да наставници упознају социјално-културолошка обележја земље и средине из које ученик долази.

Циљ је и омогућити ученицима да се баве језичком и културном разноликошћу, те да стекну интеркултуралне вештине које ће их оснажити да се на одговарајући начин крећу у интеркултуралним контекстима развијајући толеранцију, прихватајући различитости и доприносећи суживоту. Друштвено-културно знање у комбинацији са интеркултуралном и функционалном комуникацијском компетенцијом омогућиће ученицима иницирање и успешно управљање боравком у Србији, како у контексту образовања, тако и у контекскту професионалне оријентације ученика, односно њиховог приватног живота.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Учење језика усмерено ка исходима као резултат даје развијање језичких компетенција. Овај сложени процес наставе и учења утемељен је на принципу примене комуникативне методе која је неприкосновена у настави приликом сусрета са сваким страним језиком па и српским. Кроз разноврсне комуникативне ситуације ученик поступно, уз поштовање начела од једноставнијега према сложеном, усваја и стиче све

четири језичке вештине: слушање, разумевање, писање, говор. С обзиром на то да се исходи остварују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. **Обрада граматичких јединица се не сме искључити из наставног процеса с тим што је фокус стављен на функционалну граматику, односно, на применљива граматичка знања која се уз примену комуникативне методе на часу интуитивно усавршавају**. Дакле, ученик страног порекла се оспособљава за праћење и разумевање садржаја изговорених на српском језику, затим, за писање и читање текстова на српском језику, али и да може говорити на српском језику о одређеној теми.

Распон развоја језичких вештина и граматичких садржаја се током учења српског као страног шири и развија по принципу развојне спирале, тј. са сваким новим нивоом, ученик се оспособљава да комуницира на српском као страном у све захтевнијим комуникативним ситуацијама и језичким задацима. Програмски садржај наведен у табеларном приказу наставнику прецизно указује на ком нивоу поменуте језичке вештине треба развити након сваке године учења српског као страног. Осим тога, у јасном прегледу тема које комуникативним приступом треба оживети на часу, експлицира се и које конкретне граматичке садржаје ученик треба да усвоји на задатом нивоу. На тај начин, наставник може да планира и реализује наставу комбинујући исходе учења, граматичке садржаје и теме у целисходну наставну целину.

Такође, од огромне је важности да се наставник придржава и следећих постулата:

- српски језик као страни на часу усваја се у подстицајном и занимљивом наставном контексту који изазива интересовање и позитивно расположење ученика;
- наставник се у креирању комуникативних ситуација за учење српског као страног ослања на ученичке преференције;
- наставник свој говор (темпо, интонацију и избор лексике) на часу прилагођава узрасту и знањима ученика;
- наставник проверава разумевање културолошки условљених садржаја на часу (у случају да тема часа захтева обавештеног ученика, даје додатна објашњења из области друштвено-историјских, етичких и културолошких чињеница);
- наставник инсистира на разумевању значења језичке поруке;
- **параметри за оцењивање и вредновање постигнућа ученика страног порекла у области српског језика се разликују од оних који важе за изворног говорника;**
- наставник креира ситуације учења српског језика као страног у социјалној интеракцији ученика примењујући групни, рад у пару или индивидуални облик рада у непосредном наставном процесу у учионици или ван ње када ученици добијају задатак да истражују нове језичке изворе (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) или решавају задатке у реалним или виртуелним условима са задатим контекстом, поступцима и циљем; тиме се унапређује квалитет наставног рада, повећава се обим језичког материјала, а комуникација на српском постаје све квалитетнија;

- наставник организује наставу почетног читања и писања по комплексном методу (усвајање целе речи, а не изолованих слова/гласова) или по методи групне обраде слова, штампаних и писаних, ћириличног и латиничног писма;
- наставник примењује индуктивно-дедуктивни приступ усвајања граматичких садржаја кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом познавања српског језика (на самом почетку чак и без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту).

Приликом остваривања програма српског као страног, од користи могу бити следеће препоруке за реализацију комуникативног приступа у настави српског као страног језика:

- користити циљано и осмишљено учествовање ученика у говорним чиновима за усвајање језичког садржаја;
- приступити наставном програму као динамичној, заједнички припремљеној листи задатака и активности;
- мотивисати ученике за прихватање нових културолошких идеја и ставова;
- ученике сагледати као одговорне, креативне, активне учеснике у друштвеном чину;
- иако уџбеници за учење српског као страног представљају квалитетан извор активности, у току реализације наставне јединице важно је унети и додатне аутентичне материјале (рекламни материјал и рачуне из продавнице, етикете, улазнице, карте, часописе...);
- настава се изводи у учионици, али каткад и изван ње; распоред клупа и столица у учионици прилагођавати потребама наставе из дана у дан, зависно од облика рада на часу;
- најважније методичке радње у савременој настави јесу истраживачки задаци којима се може остварити корелација са другим предметима;
- примена пројект методе у настави подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;
- **за богаћење ученичког речника српског као страног ослањати се на текстове са већ познатом граматичком струкуром и обрнуто (граматика се учи на разумљивом тексту, а нове речи у разумљивим граматичким конструкцијама**).

УНАПРЕЂИВАЊЕ И УВЕЖБАВАЊЕ ЈЕЗИЧКИХ ВЕШТИНА

Слушање и разумевање

Важно је да ученик усвоји фонолошки систем српског језика, а потом и лексичке јединице, као и веће смисаоне целине (синтагме и реченице) српског језика.

Зависно од узраста и когнитивних способности ученика, вештина слушања и разумевања условљена је и особинама његовог матерњег језика (посебно фонетског склопа) што може утицати на квалитет аудитивне перцепције, тј. рецепције одређених фонема српског језика. С тим у вези, прогресија успеха на пољу ове језичке активности у оквиру програма одвија се на више равни, као што су:

- допуна говора визуелним елементима (разумевање ће бити олакшано уколико је говор пропраћен визуелним елементима – гестом, мимиком, сликама, схемама);
- дужина изговореног текста и темпо говора морају бити прилагођени нивоу познавања српског језика;
- нужна је правилна и јасна артикулација гласова и речи;
- понављати сложенији говорни садржај онолико пута колико је потребно да га ученик разуме и усвоји;
- говорити о тематици која је разумљива и/или позната ученику.

Језичке вештине слушања и разумевања се могу подстицати игром која захтева физички одговор ученика на изговорену реч (нпр. може се организовати игра да сви ученици реагују правилно на инструкцију наставника: *устани – седи – чучни, подигни леву руку – десну руку, стој на левој нози – на десној нози* и сл).

Укључивати у наставу мултимедијална или аудио средства за репродукцију гласа (звучне записе) приликом вежби слушања. Користити се демонстративном методом у случају када ученик не зна ни мало или зна врло мало српски језик. Давати им такве задатке у којима могу: повезивати смисао (садржај) са текстом, бирају (подвлаче) тачне и нетачне одговоре, уместо непознатих речи убацивати сличице, бројевима означавати хронолошки низ (редослед) догађаја.

Звучни материјал (озвучене текстове) повезивати са илустрацијом и текстом, а наслове повезивати са текстом или сликовном представом. Такође, звучни материјал треба пажљиво слушати, по потреби и више пута (недовољно јасна места преслушати) и инсистирати на понављању онога што су ученици чули и разумели (лексеме и синтагме).

Корелација са музиком и игром, увођење музичких тачака у наставу српског као страног, учење језика ће учинити живим, занимљивим, а научене језичке форме (лексика и граматика) остаће у трајном сећању.

Читање

Настава читања у нераскидивој је вези са наставом писања те се ове две вештине остварују у прожимању и наставном паралелизму повезивања гласовног система и њихових графијских знакова због фонетске природе наших писама. За најмлађе ученике добро је организовати предбукварску наставу ради детаљније перцепције гласова српског језика и њихове позиције у речима, а након овладавања српским писмом, треба предвидети и тзв. послебукварски период када се интензивира активност читања на часу и код куће.

Текстове за читање по закону прогресије обимом и садржајем нужно је прилагодити нивоу знања српског језика, као и поћи од тога зна ли ученик да чита и које писмо. Истовремено, приликом избора књижевних или некњижевних текстова за читање ваља водити рачуна о томе да **текст мора бити прилагођен интересовању, полу, узрасту ученика и намени**. **Књижевне текстове неопходно је адаптирати у складу са језичким компетенцијама ученика**. На самом почетку овладавања овом вештином прибегава се методи шчитавања чијим се увежбавањем и понављањем ученик оспособљава за читање. Ова вештина се мора развијати континуирано током свих нивоа учења српског језика па и обрада сваке нове лекције подразумева поновљена читања текста, учење нових речи, превођење текста и разговор о њему. Суштина ове радње води ка усавршавању технике течног, тачног, избалансираног читања са разумевањем.

Писање

Вештина писања подразумева познавање писма (ћирилице и латинице) српског језика и способност изражавања мисли и осећања графијским путем. Настава писања је паралелна са наставом читања те се ученици истовремено оспособљавају за читање и писање српских писама. Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања писма, лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

За најмлађе ученике ваља организовати и предбукварску наставу у којој се успоставља чвршћа веза између појмова: гласа, речи и реченице, с једне, и моторичких активности руке која се припрема за писање графема, с друге стране. Након наставе читања и писања следи тзв. послебукварски период када се акценат ставља на вежбе преписивања текстова и диктате – дакле, интензивира се вештина писања (паралелно са читањем) на часу и код куће.

За налог самосталног осмишљавања писаних састава треба водити рачуна о избору теме за писање, врсти и дужини текста, богаћењу ученикових речника, овладавањем граматичким системом српског језика, упознавањем са ортографијом српског језика.

Када је реч о писменом изражавању, у настави почетног писања задаци су мање захтевни те се дају налози за повезивање гласова и групе слова (нпр. замењивање слике речима или повезивање текста са илустрацијом, допуњавање реченице речју која је изостављена, допуњавање низа речи речју која недостаје и обрнуто, конструисање реченице од задатих усвојених речи, решавање укрштетних речи и осмосмерке и сл.).

Диктат је незаобилазна вежба за проверу вештине писања и писмености. Обим и тежина текста на диктату сразмерна је нивоу учења српског језика као језика окружења.

Празнике искористити за увежбавање писања честитки и разгледница.

Писање текстова је захтеван задатак који има важно место у настави српског као страног језика, а тема и дужина текста биће сразмерни нивоу владања српским језиком. Писање текстова врши се или уз упутство наставника или ученик самостално конструише и пише везани текст.

Говор

Говор представља најкомплекснију језичку вештину која подразумева повезивање низа речи у смислену целину, те је за њу неопходно владање основама граматичког система и фондом изабране лексике српског језика (тим пре јер је граматика српског језика веома сложена). **Стога се у процесу усвајања српског као страног језика, како у писању, тако и у говору ученика, толеришу граматичке или лексичке грешке па се оне коригују на деликатан начин уз похвалу и охрабрење ученика за уложени труд.** Важно је да ученик конструише исказ и пренесе информацију. У наредним етапама говор ваља усавршавати и експлицитније указивати на начињене граматичке грешке. Ученицима треба пружити подршку током говорне активности путем постављања потпитања или помагањем око избора речи.

Говор се непрестано мора остваривати на часу и усавршавати у континуитету. У томе помаже примена **комуникативне методе** на часу. Осим препричавања текста и разговора о њему, говорне активности на часу могу бити организоване у форми дијалога и монолога. Дијалог или конверзација на часу може бити подстакнута неком занимљивом темом или исцениранim дијалогом из стварног живота као што је: интервју, разговор телефоном, разговор на рецепцији хотела, разговор са конобаром у ресторану, са доктором у ординацији и сл. Што се тиче монолошких говорних форми, могу се организовати говорне вежбе описивања, причања, извештавања, дебатовања и сл.

Уз вештину говора, ученик треба прогресивно да развија и усавршава и друге комуникативне компетенције и то:

- дискурзивну (према врсти дискурса),

- референцијалну (према теми о којој се говори) и
- социокултурну (у вези са језичком етикецијом и формама учтивог обраћања, тј. различитим начинима формулисања одређених говорних чинова у складу са социолингвистичким контекстом и др.).

Граматичка знања

Окосницу наставе граматике чине: изучавање граматичких појава, усвајање структуре граматичког система и његових подсистема, овладавање граматичким појмовима, примена граматичких знања у говору и писању као допринос изграђивању и унапређивању културе говора. У настави српског као страног треба посебно неговати функционално граматичко знање (изграђивати функционалну граматику). Треба тежити стицању рецептивног и продуктивног граматичког знања и континуирано усавршавати граматичке компетенције кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика. У што већој мери треба наглашавати на часу оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем.

Сваки виши језички ниво у основи подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа, па је сваки нови ниво надоградња већ постојећих знања (систем развојне спирале). Ваља нарочито потенцирати и увежбавати оне граматичке структуре које су најтеже ученицима за разумевање и прихватање. Дакле, наставу граматике прилагодити динамици постигнућа ученика, као и потребама наставног контекста.

Функционална граматика подразумева да су стечена граматичка знања на часу употребљива у свакодневној комуникацији ван часа, тј. да их ученик с лакоћом користи приликом комуникације на српском језику у разноврсним друштвено-језичким ситуацијама. **Није потребно да ученик зна граматичке дефиниције које није способан да примени**. Функционална граматика је укључена у садржаје сваког наставног часа и остварује се: 1. експлицитно – издвајањем и обрадом граматичких садржаја и 2. имплицитно – кроз процес обраде нове наставне јединице.

Граматичке компетенције српског као страног језика треба развијати путем разноврсних задатака којима се подстиче свесна активност и избегава монотонија у раду. На почетку ће ови задаци подразумевати одговарање на једноставна питања у вези са текстом тако што ће подвлачити тачне/нетачне тврдње; то могу бити и задаци вишеструког избора – од понуђених могућности заокружити тачан одговор, задаци повезивања (спајања) смислених парова речи. Граматички захтеви временом ће бити све тежи па ће налог захтевати осмишљавање и писање реченица са сложенијом граматичком структуром, реконструкцију реченица пребацивањем из једног облика у други (нпр. реченицу из презента пребацити у перфекат и сл.).

Препоруке за извођење наставних активности

Препоручује се динамична структура часова српског као страног језика, што подразумева ангажовање свих расположивих ресурса за учење језика, комбиновање више облика рада у току часа, различитих наставних метода и средстава. Етапе часа би требало да се смењују у секвенцама 10–15 минута (у зависности од активности). Динамичност часа се остварује разноврсношћу финкционалних поступања у процесу учења језика. Ове методичке радње треба да буду унапред припремљене и не треба их искључиво везивати за обраду једне наставне јединице, већ их треба употпунити креативним активностима, као што су: пантомима, игра улога, симулација животних комуникација и активности у вези са искуством ученика.

Потребно је примењивати и комбиновати више облика рада на једном часу: групни, рад у паровима, индивидуални и фронтални (он не сме доминирати).

Активности треба ускладити са узрастом, полом и интересовањем ученика. Било да су то логичке, тј. игре интелигенције, или игре такмичарског карактера, важно је да буду методички обликоване у правцу остваривања очекиваних исхода часа.

На часу треба упослити и руке, тј. увести мануелне активности у вези са презентовањем одређених језичких или културних садржаја: исцртавање плаката, уређивање паноа, новина, израде постера, израде накита или ручних радова који дочаравају једну културу (српску и културу земље одакле ученик долази). У тимском раду међусобно комуницирајући на српском језику, језик се усваја интуитивно, а нове речи и термини на српском се лакше разумеју и дуже памте.

Пожељно је примењивати игре пантомиме, тј. „превођење“ исказа у гест и покрет, тј. претварање покрета и геста у реч или исказ. Осмислити и сличне игре комуникације. Логичке игре у функцији учења језика могу подразумевати класирање, упоређивање и контрастирање значења лексике или исказа (по количини, облику, боји, годишњим добима, компарације, уочавање сличности или супротности, разлике, „волим/не волим“ и сл.). На овај начин се примењује систем учења откривањем у наставним ситуацијама у којима ученици самосталним активним ангажовањем или у групној интеракцији решавају језичке задатке, откривајући решења логичким путем. Ученике треба ангажовати да заједно осмисле и праве програм школске или празничне приредбе (новогодишње, светосавске, ускршње и сл.). Увежбавање конферансе је сложена говорна активност која је у исто време динамична и незаборавна на часу, а допринеће развоју језичких компетенција код ученика страног порекла који буду у улози водитеља.

Имагинација је средство које може бити примењено на часу у циљу подстицања говорног стваралаштва и интеракције на српском као страном језику. Пожељно је организовати заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (нпр. планирање различитих активности, писање извештаја/дневника са путовања, прављење рекламних плаката, осмишљавање програма приредбе или неке друге манифестације).

На часу се може организовати дискусија, дебата и други начини рада који подстичу развијање способности аргументације.

За проверу и систематизацију знања може се користити „квиз“ којим се елиминише трема и језичка анксиозност, а повећава концентрација и мотивација ученика да у атмосфери здраве компетиције покажу што боље резултате у познавању српског језика.

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У настави српског као страног језика праћење и вредновање наставе и учења има одређене специфичности на основу којих се, у неким сегментима, разликује од праћења и вредновања у другим школским предметима. Будући да ови ученици долазе у нову средину током читаве школске године, почетно процењивање њихових компетенција потребно је вршити индивидуално, пре него што се укључи у наставу на одређеном нивоу. Дакле, по доласку у нову средину потребно је одредити ниво владања српским језиком сваког појединачног ученика. Претпоставка је да већина ученика који започињу или настављају своје школовање у Републици Србији не владају српским језиком ни на основном нивоу. Треба имати у виду да су поједини ученици боравили у Републици Србији, те да су спонтано, у окружењу, усвојили неке елементе српског језика. **Важан задатак наставника јесте да за сваког ученика на самом почетку утврди да ли, и у којој мери влада српским језиком.**

Иницијална процена знања језика обавља се тестирањем или разговором. Ове активности спроводи наставник на основу евалуационог материјала урађеног према стандардима, исходима и садржају Програма наставе и учења за српски као страни језик на нивоу Републике Србије. Добијени резултати (јасно бодовно „описани“) одређују тренутну језичку компетенцију ученика, на основу које је могуће укључити ученика у одговарајући образовни циклус.

Наставник континуирано прати индивидуално напредовање сваког ученика. Континуирано праћење развоја и напредовања ученика омогућава увид у степен развијености компетенција у појединим фазама учења и усмерава даљи рад наставника и ученика. Током процеса наставе и учења наставник систематски прикупља податке о постигнућима ученика. Праћење развоја и напредовања ученика у достизању исхода и стандарда постигнућа, као и напредовање у развијању компетенција у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем. Формативно оцењивање је оцењивање које се врши у току наставног процеса с функцијом прикупљања информација о напредовању ученика и даљем креирању процеса наставе. Оно је показатељ напредовања ученика током наставног процеса. Редовним праћењем постигнућа ученика, наставник добија повратне информације и о свом раду и о раду ученика. На основу тих података модификује начин свога рада, а ученике благовремено информише о њиховој ефикасности у процесу учења и даје им смернице и препоруке за даље напредовање. Сумативним (финалним) оцењивањем вреднује се постигнуће ученика на крају програмске целине. Њиме се утврђује у којој је мери ученик постигао постављене циљеве,

оно је показатељ стечене компетенције на основном, средњем или напредном нивоу стандарда.

Важно је разумети да је оствареност стандарда само један од елемената вредновања постигнућа и оцењивања. Поред остварености стандарда постигнућа, достизања исхода и степена развијености компетенција, у обзир се узимају ангажовање ученика и његово напредовање у односу на претходни период. Наставник вреднује активност ученика у настави, његов одговоран однос према постављеним задацима, сарадњу с другима, интересовање и спремност за учење и напредовање. Праћењем напредовања сваког ученика у односу на претходни период уважавају се индивидуалне разлике. То значи да се оцена формира на основу више критеријума.

Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, ангажовање и залагање ученика. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик, а уједно помажу ученику да разуме важност и смисленост вредновања и подстичу га на преузимање одговорности за властито планирање и унапређивање процеса учења.